

Parlament d'En Jordi Bilbeny a l'obertura de l'11a Universitat Nova Història

Autor: Jordi Bilbeny

Data de publicació: 03-08-2024

La presentació de l'11ª Universitat Nova Història, organitzada conjuntament amb l'Associació Montblanquina d'Història i Pensament, ha inclòs parlaments d'Ester Arbós, Albert Codinas, Teresa Vilardell i Jordi Bilbeny. Seguidament, publiquem la transcripció del darrer, a càrrec del Director de la Universitat Nova Història.

Benvolguts i benvolgudes, amics i amigues, bon dia a tothom!

Com tots vosaltres ja sabeu, porto tota la vida dedicada a llegir. A llegir, pensar i escriure. Primer, llegia per plaer. Pel plaer de llegir, però també per l'immens plaer d'anar descobrint mot a mot, expressió rere expressió, el tresor que amagava la nostra tan malmesa i perseguida llengua. Recordo com si fos avui l'estupefacció que em produïa llegir Salvador Espriu i no entendre res. No vull dir no entendre què volia dir amb aquelles imatges literàries que feia servir, sinó no entendre les mateixes paraules que feia servir. I això no em passava només amb la literatura diguem-ne metafísica, sinó també amb l'assaig més assequible. L'art d'estimar, d'Eric Fromm, el vaig començar a llegir mitja dotzena de vegades i mitja dotzena de vegades vaig haver de desistir de continuar-lo llegint.

Com podeu comprovar –i crec que molts dels qui sou aquí us ha passat quelcom semblant–, els meus aprenentatges lectors els vaig empènyer lligant el plaer de llegir i el plaer de descobrir la llengua amb l'esforç per comprendre què caratsos estava llegint. És a dir, que llegir i pensar què llegia es van anar entrelaçant tant, ja en aquella meua primera adolescència, que mai més no es van separar. És veritat que, a tot plegat, també hi ajudava el fet de viure en una nació «inexistent», que s'havia silenciada durant segles i que al llarg dels anys vuitanta s'acostumava a entendre més com a una província d'Espanya que com una nació subjugada pels espanyols mateixos. Les llargues converses que vaig mantenir amb En Fèlix Cucurull i la lectura apassionada dels seus llibres m'ho van acabar de certificar. Quan vaig començar a investigar la nacionalitat d'En Colom, em trobava precisament aquí: en una cruïlla en què, d'una part,

s'havia fet molt difícil saber la nostra història i, de l'altra, dúiem incrustat entre cella i cella la lluminosa idea que com més aprofundíem en el nostre passat, més glòries i genis sortien de sota les pedres dels deserts de Castella.

Era una cruïlla, aquella, desconcertat i absurda. De cop i volta, i en una data que oscil·lava a l'entorn del 1492, tota la nostra història desapareixia com per art d'encantament i, com per art de màgia, sorgia del no-res a Castella. I això, que si em constrenyeu, es podria arribar a entendre en la poesia, la novel·la, la pintura, la medicina, la ciència, la mística o el geni militar, passava, fins i tot, amb l'art de navegar. Els catalans, després de segles de navegar, de comerciar i d'ampliar les nostres fronteres a força de vaixells, soldats, mariners, cartògrafs i comerciants, ¿vam deixar de fer-ho, just en el moment que l'Atlàntic obria les seves portes a noves i meravelloses oportunitats, per avoriment? Per desídia? Vam deixar, de cop i volta, d'escriure, de pensar, de pintar, de guerrear? Em costava molt d'entendre-ho. I un cop més, com en aquells temps dels meus primers balbuceigs com a lector, em vaig adonar que llegir no em servia de re si no pensava a fons el que estava llegint. En Fuster deia que «llegir és rellegir». I és molt cert. Però, en el meu cas, per més que llegís i rellegís, continuava sentint a les profunditats del meu cervell, que se m'escapava alguna cosa. Alguna cosa gruixuda, sòlida, transcendent. Se m'escapava la veritat. I no m'ho podia permetre. Encara que el gran gruix d'intel·lectuals, professors, polítics, periodistes i dilettants policromats de la cultura més nostrada veiessin aquella ficció com a veritat absoluta i, per tant, intocable, jo tenia la necessitat vital d'explicar que només érem davant d'un decorat, creat amb la finalitat darrera de tenir-nos sempre subjugats a la mentida. I el que és més greu: mantenir-nos bocabadats per tot allò que feien i deien els qui ens havien construït aquell parany tan esterilitzador –mentalment esterilitzador– com mortal –mentalment mortal, és clar–. I calia dir prou. I dir-ho amb arguments, raons, documentació, una certa elegància, si podia ser, i amb una gran dignitat. Si llegir m'havia de servir d'alguna cosa, ara creia que era per a la restauració de la nostra memòria col·lectiva, que anava íntimament vinculada al reflotament de la nostra dignitat nacional. Llegir havia de servir per pensar. Per pensar el passat. Per pensar-nos a nosaltres mateixos en un acte de fidelitat extrema a la nostra gent i a la nostra història. No m'importava la magnitud de l'empresa. Ni la magnitud de l'esforç. Estava convençut que només podia ser fidel a mi mateix si anava més enllà de la gran estafa que ens havien inoculat com a país i de la voluntat de rendició perenne que havíem, de feia segles, assumit com a l'única gran gesta de la intel·ligència. No. L'escriptor i l'intel·lectual que volia ser no podia comportar de cap manera la genuflexió incondicional. Si hi havia hagut una operació de destrucció premeditada del nostre passat, calia denunciar-ho obertament. Diligentment. Indefalliblement. No era aquesta la tasca dels intel·lectuals? No era aquesta la feina dels escriptors compromesos?

Pel que fa a la responsabilitat, En Chomsky afirmava que «els intel·lectuals es troben en situació de denunciar les mentides dels governs, d'analitzar les accions segons les seves causes i els seus motius, i sovint segons les seves intencions ocultes. Almenys al món occidental, tenen el poder que es deriva de la llibertat política, de l'accés a la informació i de la llibertat d'expressió. A aquesta minoria privilegiada, la democràcia occidental li proporciona el temps, els mitjans i la formació que permeten veure la veritat oculta rere el vel de la deformació i la desfiguració, de la ideologia i de l'interès de classe a través dels quals se'ns presenta la història contemporània». O, per què no? La història, en general.

És molt cert que la història ve deformada sempre per la ideologia. Però no tan sols la ideologia espanyolista o catòlica o marxista. A casa nostra, la història també ve deformada per l'independentisme. I no tan sols per l'independentisme espanyolista, sinó també i, sovint, massa tristament, per l'independentisme catalanista. Ho acabem de veure amb la destrucció cofoia de les pintures del Palau de la Generalitat que ha dut a terme el govern d'En Quim Torra, pel sol fet que glossaven parts del nostre passat vinculat a les glòries d'Espanya. Que, ara mateix, amb tot el que hem destapat sobre la construcció catalana d'Espanya, és com dir que s'ha destruït perquè glossaven parts del nostre passat vinculat amb les glòries de la Nació Catalana. Entre les pintures més significatives hi havia «La tornada d'En Cristòfor Colom a Barcelona», «La batalla de Lepant», «El Compromís de Casp», «La batalla de les Naves de Tolosa», «La reunió del Capítol de Toisó d'Or a Barcelona» o «El matrimoni dels Reis Catòlics», tots ells temes profundament irritants per la historiografia i la Inquisició espanyoles, que han mirat de suprimir o canviar segons les necessitats polítiques de Castella o dels monarques castellans d'Espanya, i que avui dia són temes d'estudi principal de l'Institut Nova Història. Per no parlar dels retrats d'En Miquel Servet, d'En Joan-Lluís Vives o d'En Jaume Ferrer de Blanes, cosa encara molt més greu, perquè En Servet avui passa per aragonès, En Vives per no català, del qual s'han destruït tots els seus escrits catalans, i En Jaume Ferrer s'ha obliterat completament de la primera gesta transoceànica, mentre se li esborrava tot vincle familiar amb En Colom. Un autèntic despropòsit còsmic. Molt trist. I és que la ignorància no s'improvisa. No s'improvisa mai. Confondre Espanya amb una entelèquia llunyana i aliena a la nostra història és el fruit més immediat del que us comentava de la censura i el rentat de cervell. De la Inquisició i l'alienament nacional. I el mateix que ha passat amb Espanya, podríem dir-ho de França, Itàlia, Anglaterra, Amèrica, Àsia o l'Àfrica Negra, on la nostra presència i el nostre llegat cultural i civilitzador ja s'ha esborrat del tot. O quasi del tot. I el mateix ho patim dia sí dia també a casa nostra, amb l'intent continuat d'enderrocament de l'estàtua barcelonina d'En Colom, alçada amb diners públics, precisament per denunciar la censura del nostre passat i reivindicar el nostre paper a la història universal. I avui mateix ho continuem vivint amb la croada que el món acadèmic, intel·lectual i polític ha llançat sobre la nostra feina, que

no és altra que l'estudi del passat i la recerca de la seva veritat. I no és estrany que sigui així, perquè els catalans, amb l'argumentari espanyol assumit quasi com a religió salvífica, ens hem convertit en els nostres propis botxins. I no cal remuntar-nos al Compromís de Casp, perquè tenim massa mostres recents dels catalans del Sud col·laborant amb Felip V, amb Carles III, amb Primo de Rivera o Franco. I avui dia amb les noves formes que l'estat espanyol ens ofereix, edulcorades sota partits de centre, de dreta o d'esquerra, que per més sucre i solidaritat que hi vulguin posar, sempre acaben actuant com a espanyols.

En Chomsky hi insistia de forma expeditiva: «La responsabilitat dels intel·lectuals consisteix a dir la veritat i denunciar la mentida. Això, almenys, pot semblar prou obvi perquè no hi calguin comentaris. Malgrat tot, això no és així», perquè, «per l'intel·lectual modern, això no és del tot evident». I no ho és perquè, tal com glossa ell mateix al seu llibre sobre La responsabilidad de los intelectuales, no ha estat cap raresa que diversos intel·lectuals nord-americans mentissin i reconeguessin que havien mentit «en benefici de l'interès nacional». Davant la qual actitud, En Chomsky adverteix: «Que un home es consideri molt feliç per mentir en benefici d'una causa que sap injusta no té especial interès; el que és significatiu és que aquests fets suscitin una resposta tan minsa per part de la comunitat intel·lectual». No. No ho dic jo. No ho diem nosaltres. Ho subscriu En Chomsky. I ho torna a subratllar: avui dia disposem d'un gruix d'informació tan ingent «que permet refusar totes les falsedats que es publiquen». Però, atenció, perquè «el poder de l'aparell de propaganda governamental és tal, que el ciutadà que no emprengui una investigació metòdica sobre el tema, difícilment pot esperar comparar les afirmacions del govern amb els fets». I això és exactament el que passa ara mateix a casa nostra, on molts intel·lectuals i historiadors cobren cada mes de l'estat espanyol directament, o a través d'organitzacions provincials com la Generalitat, perquè diguin, escriguin, cridin i preconitzin ben fort que només hi ha una única manera d'entendre la història. I aquesta és repetint el discurs creat pels censors i els inquisidors sense cap més altre criteri que el del poder i el del prestigi. D'un prestigi que, per torna i curiosament, l'atorga la repetició immaculada i acrítica del discurs monolític que han creat els mateixos inquisidors.

Però nosaltres no estem fets ni de renúncies ni de suborns. Per més acostumats que estiguem als compromisos de Casp passats i presents; per més que se'ns vulgui fer veure que la mentida i l'estafa són una forma superior d'intel·ligència, encara que sigui la mentida i l'estafa política, el cert és que a mi em produeixen una gran repugnància. Jo crec que l'ésser humà té una gran responsabilitat no tan sols sobre el que pensa o diu, sinó fonamentalment sobre el que fa. Perquè el que fem és la llum del que som. Per això recerquem veritats com si fóssim drapaires d'espurnes de llum. Sí. L'Espriu ja ho deia que la veritat és un mirall trencat en mil bocins. I l'Ésser també. Per això mateix, la recerca de la veritat, baldament sigui de la veritat de la nostra història, és la nostra fita suprema. El nostre ideal irrenunciable. Un ideal que no es compra ni es ven. Que no té en compte títols ni famílies ben emparentades. Ni nòmines, ni poltrones, ni catifes vermelles. El nostre és un ideal que es troba més enllà de totes les vileses de la matèria i del poder. Perquè és un ideal de llum, de país, de llibertat. És un ideal que ha esdevingut el nostre camí, la nostra pauta i la nostra guia. El nostre mètode de vida. És l'ideal que, un any rere un altre, ens aplega a tots i a totes aquí. Per continuar aprenent, per continuar vivint i fent de la nostra vivència un xarboteig infinit i insaciable de coneixement. Per continuar la recerca d'una llum que ens faci més dignes del nostre país, però, sobretot, més dignes de nosaltres mateixos. Perquè ens haurem convertit en llavors de llum i espores de veritat. Perquè ens haurem convertit en l'única manera de viure que sabem: mantenint-nos fidels per sempre més al servei del nostre poble i de la nostra gent.

Moltes gràcies a tots i a totes per ajudar-nos a fer el camí junts. Moltes gràcies per fer realitat, un any més, aquest petit nostre somni de trobar-nos aquí. Moltes gràcies per ser-hi i per ser. Moltes, moltíssimes gràcies.

Jordi Bilbeny

Solivella, 3 d'agost del 2024